

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 279/2021-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Frankom, Popradská 82, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Tdo/4/2019 z 29. apríla 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Tdo/4/2019 z 29. apríla 2020 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách a základné právo na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Tdo/4/2019 z 29. apríla 2020 sa **z r u š u j e** a vec sa **v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia **1 144,26 eur** na účet jeho právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh doručenej ústavnému súdu 21. mája 2020, doplnenej 19. mája 2021, vyplýva, že sťažovateľ namieta nesprávne právne posúdenie jeho trestnej veci z dôvodu, že

bol uznaný vinným z trestného činu krádeže vlámaním na základe nesprávnej trestnej normy, pričom konajúce súdy zároveň použili pre sťažovateľa nepriaznivejší výklad tejto normy. Podľa sťažovateľa je takýto postup Krajského súdu v Nitre (ďalej aj „krajský súd“) a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) z pohľadu zachovania jeho označených základných ľudských práv neakceptovateľný.

2. Sťažovateľ bol rozsudkom Okresného súdu Nové Zámky č. k. 3T/141/2016 z 20. apríla 2017 uznaný vinným z viacerých prečinov krádeže a poškodzovania cudzej veci v spáchaných v jednočinnom, ako aj viacčinnom súbehu s pokračujúcim zločinom krádeže, ktorý okresný súd posúdil na základe stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky Tpj 78/2011 z 12. decembra 2011 podľa § 212 ods. 1 a 3 písm. b) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona v spojení s ustanovením § 138 písm. e) Trestného zákona a sťažovateľovi uložil nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere štyroch rokov spoločne s povinnosťou náhrady škody.

3. Krajský súd na základe odvolania prokurátora rozsudkom č. k. 1To/33/2017 z 10. októbra 2017 rozsudok okresného súdu zrušil a sťažovateľa uznal vinným z rovnakých prečinov spáchaných v jednočinnom, ako aj viacčinnom súbehu s pokračovacím zločinom krádeže podľa § 212 ods. 1 a 3 písm. b) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona, ktorý poukazom na ustanovenie § 138 písm. e) Trestného zákona rovnako ako okresný súd posúdil v zmysle právneho názoru vyjadreného v stanovisku najvyššieho súdu. Súd sťažovateľovi uložil nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere sedem rokov spolu s povinnosťou nahradiť spôsobenú škodu.

4. K sprísneniu trestu pristúpil krajský súd z dôvodu, že na rozdiel od súdu okresného neprihliadal na poľahčujúcu okolnosť podľa § 36 písm. n) Trestného zákona s odôvodnením, že na takúto okolnosť sa prihliada, len ak obžalovaný aktívne poskytuje informácie, ktoré sú ťažko zistiteľné pri objasňovaní veci. V dôsledku tohto názoru krajského súdu sa zmenil pomer poľahčujúcich a priťažujúcich okolností. Pri následnom výpočte výšky trestu aplikoval § 38 ods. 4 Trestného zákona v spojení s § 41 ods. 2 Trestného zákona, pričom vychádzal z trestnej sadzby ustanovenej za najzávažnejší trestný čin – zločin krádeže podľa § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona (3 až 10 rokov). Odvolací súd pri určení výmery trestu prihliadol tiež na už uvedené zistenia a okolnosti, na rozdiel od súdu I. stupňa aj na fakt, že obžalovaný spáchal žalované skutky v skúšobnej dobe podmieneného odsúdenia, a teda ani predchádzajúce postihy u neho nevedli k náprave a sústavne pácha úmyselnú majetkovú trestnú činnosť.

5. Podstatnou z hľadiska ústavnej sťažnosti je skutočnosť, že použitím výkladu obsiahnutého v stanovisku najvyššieho súdu bol jeden zo skutkov sťažovateľa posúdený ako zločin krádeže podľa § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona, a nie ako prečin podľa § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona, čo spolu s pozitívom už uvedených ustanovení Trestného zákona (§ 38 ods. 4 a § 41 ods. 2 Trestného zákona) viedlo k uloženiu trestu vo výške 7 rokov trestu odňatia slobody.

6. Sťažovateľ podal vo veci dovolanie podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, ktoré najvyšší súd uznesením č. k. 6Tdo/4/2019 z 29. apríla 2020 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) odmietol na základe § 382 písm. c) Trestného poriadku. Najvyšší súd v napadnutom uznesení uviedol, že krajský súd nepochybil pri právnom posúdení konania sťažovateľa a rozhodnutie i vecne správne odôvodnil.

II. Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uvádza, že rozhodnutím najvyššieho súdu a rozhodnutím krajského súdu boli porušené zásady *ne bis in idem*, *in dubio pro reo*, *in dubio pro libertate*, *in dubio pro mitius*, *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege certa*, primeranosti trestu a jeho predvídateľnosti, pretože okresný súd a krajský súd v rámci právnej kvalifikácie dvakrát pričítali skutočnosť, že trestný čin bol spáchaný vlámaním, keď kvalifikovali jeho konanie podľa § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona v spojení s § 138 písm. e) Trestného zákona, hoci bol zákonný znak vlámania prítomný už v základnej skutkovej podstate, v § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Súdny podľa neho nenáležite použili kvalifikovanú skutkovú podstatu trestného činu krádeže a v dôsledku toho i prísnejšiu trestnú sadzbu a taktiež krajský súd neprihliadal na poľahčujúcu okolnosť.

8. Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základných práv na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2, na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), porušenia práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a práva na uloženie trestu výlučne na základe zákona podľa čl. 7 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva nebyť opakovane súdený alebo trestaný podľa čl. 4 ods. 1 Dodatkového protokolu č. 7 k dohovoru. Sťažovateľ navrhuje ústavnému súdu, aby zrušil ním napadnuté uznesenie a priznal mu náhradu trov konania. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 279/2021 z 26. augusta 2021 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie v časti porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2, práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, základného práva podľa čl. 50 ods. 5 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, práva na uloženie trestu výlučne na základe zákona podľa čl. 7 ods. 1 dohovoru a práva nebyť opakovane súdený alebo trestaný podľa čl. 4 ods. 1 Dodatkového protokolu č. 7 k dohovoru napadnutým uznesením a súčasne ústavnú sťažnosť odmietol v časti porušenia uvedených práv rozsudkom krajského súdu č. k. 1To/33/2017 z 10. októbra 2017.

III. Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

9. Najvyšší súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol, že konanie sťažovateľa bolo právne posúdené v súlade s dlhodobo ustálenou rozhodovacou praxou a toto posúdenie teda bolo predvídateľné. Najvyšší súd tiež zdôrazňuje, že v žiadnom prípade nedošlo k dvojitému pričítaniu tej istej okolnosti „vlámania“, keďže na túto okolnosť prihliadli súdy v pôvodnom konaní len ako na okolnosť podmieňujúcu použitie vyššej trestnej sadzby podľa § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona účinného v čase spáchania predmetného skutku.

10. V tejto súvislosti najvyšší súd podotkol, že sťažovateľ vo svojom dovolaní neargumentoval zmenou právnej úpravy, no aj keby tak urobil, nemohol by byť v dovolacom konaní úspešný, keďže z pohľadu dovolacieho súdu je rozhodujúci právny stav ku dňu vydania dovolaním napadnutého rozhodnutia, t. j. v predmetnej veci k 10. októbru 2017.

11. K námietke sťažovateľa o neprihliadnutí k poľahčujúcej okolnosti podľa § 36 písm. n) Trestného zákona dovolací súd uviedol, že otázka zisťovania, resp. zhodnotenia (ne)existencie poľahčujúcich a priťažujúcich okolností, je otázkou skutkovou, ktorá je vylúčená z preskúmania dovolacieho súdu. Podľa najvyššieho súdu v odôvodnení rozsudku krajského súdu je jasne a zrozumiteľne vysvetlené, z akého dôvodu súd k poľahčujúcej okolnosti neprihliadol.

12. Sťažovateľ vo svojom vyjadrení uviedol, že naďalej trvá na svojich doterajších vyjadreniach a námietkach. Doplnil, že pokiaľ ide o priznanie poľahčujúcich alebo priťažujúcich okolností, súd nemôže tento problém uzavrieť so stanoviskom, že ide o skutkovú otázku. Podľa sťažovateľa je skutkovou zložkou problému odpoveď na to, ako sa sťažovateľ reálne správal v priebehu vyšetrovania, avšak odpoveď na otázku, ako toto správanie bude hodnotené, t. j. či ako poľahčujúca alebo priťažujúca okolnosť, je otázka právna. Teda ide o podriadenie skutkového stavu pod právnu normu. V závere sťažovateľ uvádza, že interpretačné pochybnosti nemôžu byť pričítané k tiaži sťažovateľa, ale štátu.

13. Ústavný súd považuje z dôvodu objasnenia podstaty veci za nevyhnutné citovať stanovisko trestnoprávneho kolégia Tpj 78/2011 (R 116/2018), ktoré bolo základom pre právne posúdenie veci krajským súdom.

14. Stanovisko trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na zjednotenie výkladu zákona v otázkach právnej kvalifikácie skutku vykazujúceho znaky jednočinného súbehu trestného činu krádeže vlámaním podľa § 212 Trestného zákona a trestného činu poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona spáchaného závažnejším spôsobom – vlámaním v zmysle § 138 písm. e) Trestného zákona, pomeru špeciality a zásady *ne bis in idem* Tpj 78/2011 prijaté 12. decembra 2011.

„I. Ustanovenie § 38 ods. 1 Trestného zákona treba vykladať tak, že prikazuje prednostnú kvalifikáciu určitej okolnosti ako zákonného znaku trestného činu. Ak je konkrétna okolnosť okolnosťou podmieňujúcou použitie vyššej trestnej sadzby, vytvára kvalifikovanú skutkovú podstatu so základnou skutkovou podstatou, ktorá túto okolnosť neobsahuje, napriek tomu, že je aj zákonným znakom uvedeným v inej základnej skutkovej podstate trestného činu, ak kvalifikovaná skutková podstata pokrýva väčší počet zákonných znakov trestného činu. To platí aj vtedy, ak jedno ustanovenie osobitnej časti Trestného zákona obsahuje dve (alebo viac) samostatných základných skutkových podstát trestného činu1).

II. Ak si páchatel' prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní, spôsobí tak malú škodu a spácha čin vlámaním, naplní zákonné znaky zločinu krádeže podľa § 212 ods. 1, ods. 4 písm. b/ Trestného zákona, pri použití § 138 písm. e/ Tr. zák. Takéto posúdenie činu jeho podradením pod kvalifikovanú skutkovú podstatu je v pomere špeciality ku kvalifikácii skutku podľa § 212 ods. 2 písm. a/ Trestného zákona, ktorá sa použije len vtedy, ak páchatel' krádežou vlámaním nespôsobí ani malú škodu (§ 125 ods. 1 Trestného zákona).

III. Ak je jednočinný súbeh dvoch alebo viacerých trestných činov podľa znakov ich základných skutkových podstát možný, avšak tá istá okolnosť podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby duplicitne, bude táto okolnosť v rámci súbežnej kvalifikácie činu použitá ako okolnosť, ktorá podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby len pri aplikácii toho ustanovenia osobitnej časti Trestného zákona, ktorého kvalifikovanej skutkovej podstate zodpovedá vyššia trestná sadzba oproti

inej konkurujúcej sadzbe, resp. ustanoveniu. Keďže ide o ten istý čin (skutok) a tú istú skutkovú okolnosť, výška trestnej sadzby bude určujúcim kritériom vzťahu špeciality, ktorý determinuje výber právnej kvalifikácie trestného činu.“

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

15. Ústavný súd považuje v úvode za potrebné predstaviť podstatu veci v širších súvislostiach, keďže ide o systémovú otázku legislatívy, ako aj aplikácie trestného práva hmotného. V legislatíve a judikatúre s ohľadom na konštrukciu skutkovej podstaty krádeže sa ukazuje nejasným vzťah medzi základnými zákonnými znakmi trestného činu a znakmi kvalifikovanej skutkovej podstaty. Táto otázka má závažné ústavnoprávne, trestnoprávne, ako aj spoločenské dôsledky. Krádež vlámaním je jedným z najčastejších trestných činov a interpretačné rozdiely majú zásadný dopad na výšku trestov odňatia slobody, ktoré sú zásahom do osobnej slobody.

16. Z dôvodu prehľadnosti uvádza ústavný súd znenie skutkovej podstaty krádeže v znení aplikovanom v danej veci najvyšším súdom pred novelou vykonanou zákonom č. 214/2019 Z. z.:

„§ 212 Krádež

(1) Kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a spôsobí tak malú škodu, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Rovnako ako v odseku 1 sa potrestá, kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a

a) čin spácha VLÁMANÍM,

b) bezprostredne po čine sa pokúsi uchovať si vec násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia,

c) čin spácha na veci, ktorú má iný na sebe alebo pri sebe,

d) takou vecou je vec z úrody z pozemku, ktorý patrí do poľnohospodárskeho pôdneho fondu, alebo drevo z pozemku, ktorý patrí do lesného pôdneho fondu, alebo ryba z rybníka s intenzívnym chovom,

e) čin spácha na veci, ktorej odber podlieha spoplatneniu na základe osobitného predpisu, alebo

f) bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch postihnutý.

(3) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

a) a spôsobí ním väčšiu škodu,

b) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený, alebo

c) z osobitného motívu.

(4) Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2

a) a spôsobí ním značnú škodu,

b) ZÁVAŽNEJŠÍM SPÔSOBOM KONANIA,

c) na mieste požívajúcom pietu alebo všeobecnú úctu alebo na mieste konania verejného zhromaždenia alebo obradu,

d) na veci, ktorá požíva ochranu podľa osobitného predpisu,

e) tým, že taký čin zorganizuje, alebo

f) na chránenej osobe.

§ 138 písm. e) Závažnejší spôsob konania

ZÁVAŽNEJŠÍM SPÔSOBOM KONANIA sa rozumie páchanie trestného činu VLÁMANÍM.“

17. Z hľadiska vývoja skutkovej podstaty možno uviesť, že systém dvoch základných skutkových podstát bol zavedený novelou Trestného zákona, zákonom č. 175/1990 Zb. Právna úprava sa od tej súčasnej líšila tým, že druhá základná skutková podstata so znakom vlámania obsiahnutá v odseku 2 bola úplne izolovaná od kvalifikovaných skutkových podstát, keďže tie na ňu neodkazovali. Tento stav trval rok a pol a bol zmenený zákonom č. 557/1991 Zb.

18. Skutková podstata trestného činu krádeže podľa § 212 Trestného zákona v podobe, v akej bola prijatá v roku 2005, obsahovala dve základné skutkové podstaty trestného činu krádeže, a to v odseku 1 naviazanú na znak škody a v odseku 2 obsahujúcu iné, na znaku škody nezávislé, znaky vrátane vlámania.

19. Trestný zákon z roku 2005 zaviedol všeobecnú definíciu znaku závažnejšieho spôsobu konania v § 138 Trestného zákona s tým, že kvalifikované odseky skutkových podstát nevypočítavajú už jednotlivé znaky považované za závažnejší spôsob konania, ale odkazujú (a to celkom 181-krát) na túto legálnu definíciu v § 138. Trestný zákon z roku 1961 uvádzal v kvalifikovaných skutkových podstatách vždy konkrétny znak majúci charakter závažnejšieho spôsobu konania, takže nemohlo dôjsť k situácii, že by bol niektorý znak zo všeobecnej legálnej definície v nejasnom vzťahu k určitej skutkovej podstate. Možno poznamenať, že pri súčasnej koncepcii s § 138 Trestného zákona niektoré znaky majúce charakter závažnejšieho spôsobu konania nemôžu byť s ohľadom na objektívnu stránku skutkovej podstaty znakom určitých trestných činov [napríklad znak vlámania vo vzťahu ku trestnému činu ohovárania podľa § 373 ods. 2 písm. d) Trestného zákona], a preto to, ktoré znaky majúce charakter závažnejšieho spôsobu konania v zmysle § 138 Trestného zákona budú tvoriť zákonný znak skutkovej podstaty, je potrebné vždy interpretovať vo vzťahu ku konkrétnej skutkovej podstate.

20. V skutkovej podstate krádeže je v odseku 2 písm. a) Trestného zákona výslovne uvedený znak „vlámania“. Rovnaký znak je prostredníctvom legálnej definície závažnejšieho spôsobu konania znakom kvalifikovanej skutkovej podstaty podľa § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona (v súčasnosti ide o odsek 3 písm. b) Trestného zákona). Medzi znakmi napĺňajúcimi závažnejší spôsob konania je totiž obsiahnutý aj znak „vlámania“.

21. Z kombinácie normatívnych viet v odseku 2 písm. a) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona tak vzniká nasledujúca normatívna veta: „*Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel potrestá, ak si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní a čin spácha vlámaním a závažnejším spôsobom konania (vlámaním).*“ V právnej kvalifikácii sa tak stretli znaky vlámania dvakrát. Takto neobvykle vymedzená zákonná skutková podstata môže byť vnímaná ako legislatívny nedostatok. Na uvedenú legislatívnu formuláciu reagoval najvyšší súd dvoma interpretáciami.

22. Najvyšší súd v rozsudku č. k. 1Tdo 24/2009 z 20. januára 2009, rozhodol, že ak sa páchatel dopustí prečinu krádeže vlámaním a spôsobí tak malú škodu, je nutné jeho konanie právne kvalifikovať ako prečin krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona, nie podľa § 212 ods. 1 a 4 písm. b) Trestného zákona. V rozsudku uviedol, že v ustanovení § 212 v ods. 1) a 2) ide o dve základné skutkové podstaty trestného činu krádeže a ods. 3 až 5 tohto zákonného ustanovenia predstavujú vo vzťahu k obom odsekom kvalifikované skutkové podstaty. Pri spáchaní trestného činu krádeže podľa § 212 ods. 1 Trestného zákona zákon predpokladá spôsobenie škody nie malej, t. j. 265,55 eur (predtým 8 000 Sk). Pokiaľ krádežou dôjde ku vzniku škody väčšej, t. j. 2 655,50 eur (predtým 80 000 Sk), bude prichádzať do úvahy právne posúdenie podľa § 212 ods. 3 písm. a) Trestného zákona. Pri posúdení konania páchatela podľa § 212 ods. 2 Trestného zákona nebude rozhodujúcim znakom výška spôsobenej škody za predpokladu, že bude trestný čin spáchaný niektorým zo spôsobov uvedených v písm. a) až f) tohto zákonného ustanovenia. Pre ods. 1) a 2) § 212 Trestného zákona je relevantná hranica výšky spôsobenej škody 2 655,50 eur (80 000 Sk). Keďže v posudzovanom prípade výška škody nedosahovala uvedenú sumu, konanie obvineného je potrebné posúdiť podľa § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Z uvedeného rozsudku nepriamo vyplýva, že znak vlámania obsiahnutý v § 212 ods. 4 písm. b) Trestného zákona prostredníctvom § 138 sa na krádeže vlámaním neaplikuje.

23. Najvyšší súd neskôr v roku 2011 zjednocovacím stanoviskom Tpj 78/2011 rozhodol opačným spôsobom s tým, že preferoval aplikáciu znaku vlámania prostredníctvom odseku 4 vo všetkých prípadoch s výnimkou § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona s tým, že ustanovenie § 212 ods. 2 písm. a) sa použije, len ak pôjde o vlámanie so spôsobenou škodou nižšou ako malou. Najvyšší súd si tak vybral niektoré znaky základnej skutkovej podstaty obsiahnutej tak v odseku 1, ako aj odseku 2 a znak vlámania k nim pričítal prostredníctvom kvalifikovanej skutkovej podstaty.

24. Z uvedeného výkladu vyplynuli vysoké tresty za krádeže spáchané vlámaním pri aj nižších hodnotách spôsobenej škody. Zákonodarca preto zareagoval na predmetné stanovisko najvyššieho súdu novelou § 212 Trestného zákona vykonanou zákonom č. 214/2019 Z. z. V novele zlúčil dve základné skutkové podstaty obsiahnuté v odseku 1 a 2 do jednej, aby umocnil oddelenie znaku vlámania a škody. V dôvodovej správe uviedol, že cieľom je znížiť represiu vo veciach trestného činu krádeže vlámaním, tak ako vyplývala zo zjednocujúceho stanoviska Tpj 78/2011. Možno upresniť, že v danom legislatívnom procese (LP/2019/98, <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2019/98>) navrhovalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, aby vo výpočte jednotlivých typov závažnejších spôsobov konania v § 138 bola práve pri znaku vlámania vylúčená jeho aplikácia vo vzťahu ku trestnému činu krádeže („e) vlámaním okrem trestného činu krádeže podľa § 212“) Po rozporovom konaní s najvyšším súdom bola úprava zmenená tak, ako ho napokon schválil parlament.

V.

Preskúmanie vecí samej

25. Podstatou vecí je ústavnoprávne preskúmanie skutočnosti, či výklad skutkovej podstaty krádeže vlámaním v situácii, keď je legislatívne znak vlámania súčasťou základnej, ako aj kvalifikovanej skutkovej podstaty tak, ako ho uplatnil najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí, je v súlade s princípom *nullum crimen sine lege* v spojení s princípom legality zásahu do osobnej slobody.

26. Podľa čl. 7 ods. 1 dohovoru nikoho nemožno odsúdiť za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho alebo medzinárodného práva trestným činom. Takisto nesmie byť uložený trest prísnejší, než aký bolo možné uložiť v čase spáchania trestného činu. Podľa ustáleného výkladu Európskeho súdu pre ľudské práva ustanovuje daný článok zásadu *nullum crimen sine lege*, tak ako ju vyjadruje aj čl. 49 ústavy. Ústavný súd k rozsahu daného článku dodáva, že jeho účelom je tiež chrániť obvinených, resp. odsúdených pred takým trestným odsúdením, v ktorom chýba systematickejšia, štrukturálna zákonná opora pre určenie viny a trestu. Prerokovaná vec spadá pod takýto rozsah čl. 7 ods. 1 dohovoru. Aj v súčasnosti sú aplikovateľné názory právnej vedy z 1. ČSR na zásadu *nullum crimen* (Zwergbaum, A.: "Nullum crimen, nulla poena sine lege" : Původ a smysl zásady a její význam pro interpretaci, Všehrd. Ročník 18. Číslo 6, s. 243 a nasl.): „*Pokud jde o interpretační důsledky, ze zásady nullum crimen, nullum poena jest uvéstí toto - trestní zákon jest vykládati restriktivně; Máli zásada nullum crimen, nullum poena míti praktický význam, pak jest třeba, aby skutkové podstaty byly v zákone pokud možno přesne vymezeny*“. Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľovi bol uložený trest odňatia slobody, vec spadá do rozsahu základného práva na osobnú slobodu, pretože osobná sloboda vyžaduje pevný zákonný základ pre uloženie trestu (princíp legality zásahu).

27. Ústavný súd ešte pred samotným vecným preskúmaním napadnutého rozhodnutia zmiňuje, že v náleze PL. ÚS 5/2017 (bod 93) k otázkam skutkových podstatí uviedol, že *«trestné právo hmotné je nielen právnym odvetvím, ale priam špecifickou právnou „subkultúrou“ žijúcou na pôdoryse predpisu kódexového typu. Trestné právo hmotné, resp. Trestný zákon mali tradične solidný filozofický základ. Zmyslom týchto vysokých nárokov na právnu konzistenciu je maximalizácia právnej bezpečnosti obžalovaných vzhľadom na veľmi závažné dôsledky odsúdenia v trestnom konaní a z hľadiska ústavnoprávneho tak naplnenie požiadaviek hlavne čl. 49 ústavy a čl. 17 ústavy.»*

28. Skutkovo vec nie je z hľadiska konania o ústavnej sťažnosti sporná. Ústavný súd posudzuje v predmetnej veci výlučne otázky *quid iuris*. Sťažovateľ spáchal trestný čin krádeže vlámaním, kde bola spôsobená malá škoda v jednočinnom i viacčinnom súbehu s inými trestnými činmi. Okresný súd odsúdil sťažovateľa na úhrnný a spoločný trest vo výmere 4 rokov nepodmienečne. Na odvolanie prokurátorky krajský súd rozsudok okresného súdu zmenil a odsúdil sťažovateľa na úhrnný a spoločný trest vo výmere 7 rokov nepodmienečne.

29. Predmetom posúdenia zo strany ústavného súdu je právna kvalifikácia skutku, pri ktorej okresný súd aj krajský súd kvalifikovali skutok majúci znaky krádeže vlámaním podľa ustanovenia § 212 ods. 1 a 3 písm. b) a ods. 4 písm. b) Trestného zákona. Sťažovateľ podal dovolanie proti rozsudku krajského súdu, ktoré odôvodnil tým, že súd mal vo veci aplikovať iný právny názor, než aký vyplýval zo stanoviska najvyššieho súdu Tpj 78/2011. Najvyšší súd rozhodnutím o odmietnutí dovolania potvrdil aplikáciu stanoviska Tpj 78/2011 v predmetnej veci.

30. Sťažovateľ následne v ústavnej sťažnosti nadviazal na argumentáciu uvedenú v dovolaní.

31. Ústavný súd po preskúmaní veci z ústavnoprávnej stránky zistil, že sťažnosť je dôvodná.

32. Základom pre uvažovanie ústavného súdu o výklade § 212 Trestného zákona bola jeho vnútorná štruktúra a najmä vzájomný vzťah jednotlivých odsekov – častí skutkovej podstaty.

33. V skutkovej podstate trestného činu krádeže v § 212 Trestného zákona bol a stále je znak *vlámania* explicitne obsiahnutý v odseku 2, resp. v súčasnosti v ods. 1 písm. b), a sprostredkovane ako súčasť legálnej definície závažnejšieho spôsobu konania (§ 138 Trestného zákona) v odseku 4 písm. b), resp. dnes v odseku 3 písm. b). V judikatúre teda došlo k vzniku sporu, ktorého podstata spočíva v tom, aký je vzťah medzi skutkovými podstatami obsiahnutými v odsekoch 1, 2 a 4 ustanovenia § 212 Trestného zákona.

34. Najvyšší súd vychádza z predpokladu, že pri posudzovaní skutku má byť uprednostnená kvalifikovaná skutková podstata obsahujúca naplnený znak trestného činu. V nadväzujúcej argumentácii ďalej vychádzal z predpokladu, že skutková podstata (i) s vyššou sadzbou (ii) a so širšími kvalifikačnými dôvodmi je špeciálnou voči tej s miernejšou sadzbou.

35. Ústavný súd podotýka, že najvyšší súd sofistikovaným spôsobom riešil zložitú právnu situáciu vzniknutú v súvislosti s legislatívnou technikou, ale po dôkladnom preskúmaní veci zistil, že tento právny názor najvyššieho súdu nemožno prijať.

36. Ústavný súd konštatuje, že právny názor najvyššieho súdu týkajúci sa trestného činu krádeže o prednosti kvalifikovanej skutkovej podstaty z dôvodu špeciality nemôže byť aplikovaný v situácii, keď zo špecifických legislatívnych dôvodov je rovnaký znak obsiahnutý už raz v základnej skutkovej podstate, a to dokonca explicitne.

37. Ústavný súd nespochybňuje vzťah špeciality medzi kvalifikovanými skutkovými podstatami a základnými skutkovými podstatami, avšak v danom prípade v osobitných okolnostiach skutkovej podstaty trestného činu krádeže bol tento princíp najvyšším súdom nesprávne aplikovaný. V predmetnej veci nejde o stret dvoch znakov trestného činu spôsobom, keď jeden znak je nepriamo, len implikovane, zahrnutý v popise objektívnej stránky skutkovej podstaty (teda z nej len nepriamo vyplýva), ale ide o stret dvoch rovnocenne pomenovaných znakov vlámanie vs. vlámanie.

38. Najvyšší súd síce v prvej právnej vete stanoviska odkazuje v poznámke pod čiarou na svoj judikát R 82/2003, ktorý zdôrazňuje existenciu dvoch základných skutkových podstát pri trestnom čine krádeže, ale vo výklade podanom v stanovisku sa od tohto prístupu odkláňa.

39. Najvyšší súd vzťah medzi § 212 ods. 2 a § 212 ods. 4 vymedzil tak, že pokiaľ páchatel spácha skutok krádeže vlámaním a spôsobí ním škodu menšiu než malú, posúdi sa jeho skutok podľa § 212 ods. 2 Trestného zákona, pokiaľ však už spôsobí škodu malú a vyššiu, posúdi sa jeho skutok podľa § 212 ods. 4 v spojení s ustanovením § 212 ods. 1 Trestného zákona.

40. Ústavný súd však pripomína, že prvá veta odseku 4 písm. b) (v znení účinnom do novely zákonom č. 214/2019 Z. z.) uvádza „Odňatím slobody na tri roky až desať rokov sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo 2 závažnejším spôsobom konania“.

41. Zákonodarca teda textom zákona (ne)robí rozdiel medzi základnou skutkovou podstatou odseku 1 a odseku 2. Z uvedenej formulácie je zjavné, že zákonodarca považoval vo vzťahu k odseku 4 obe skutkové podstaty, tak odsek 1, ako aj odsek 2 za základné skutkové podstaty.

42. Vzťah medzi § 212 odsekom 1 a odsekom 2 nie je vzťahom základnej a kvalifikovanej skutkovej podstaty. Odsek 2 je základnou skutkovou podstatou – rovnocennou s odsekom 1, a tak je potrebné k nemu i pristupovať pri výklade § 212 ako celku. Uvedené vyplýva jednak z výšky trestnej sadzby a jednak zo znakov jednotlivých skutkových podstát obsiahnutých v odseku 1 a 2.

43. Aj keď bývajú kvalifikované skutkové podstaty spravidla obsiahnuté v odsekoch 2 a vyššie, nemusí tomu tak byť. Kvalifikované skutkové podstaty odrážajú vyššiu škodlivosť (nebezpečnosť) konania pre spoločnosť. Činy charakterizované kvalifikovanými skutkovými podstatami sa posudzujú podľa vyššej trestnej sadzby (*Solňar, V. a kol. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Nakladatelství Orac. Praha 2003, s. 83*). Príkladom obdobnej právnej úpravy so základnými skutkovými podstatami v odseku 1 i 2 nech je napríklad trestný čin podľa § 160 ods. 1 a 2 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení do novely zákonom č. 183/1999 Z. z. (*Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Codex. Praha 1996, s. 74*).

44. Skutková podstata § 212 ods. 2 písm. a) Trestného zákona jednoznačne hovorí, že ten, kto si prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní, a tento skutok spácha vlámaním, dopustí sa trestného činu bez ohľadu na to, či tým spôsobil škodu nižšiu ako malú, škodu malú alebo škodu vyššiu ako malú. Teda už samotný fakt vlámania činí z takéhoto konania trestný čin, a to i v prípade, ak by hodnota odcudzenej veci bola nulová – pre vznik trestnej zodpovednosti nie je teda potrebné spôsobenie malej škody. Znak vlámania je tak jednoznačne znakom objektívnej stránky trestného činu krádeže už v jeho základnej skutkovej podstate. Následne v závislosti od výšky spôsobenej škody môže byť konanie posúdené podľa kvalifikovanej skutkovej podstaty, keďže vyššia škoda znamená i vyššiu škodlivosť pre spoločnosť, jej väčšie ohrozenie.

45. Obvykle znaky kvalifikovanej skutkovej podstaty konzumujú znaky základnej skutkovej podstaty – škoda malá v odseku 1 je konzumovaná škodou značnou z odseku 4 písm. a) § 212 Trestného zákona. Avšak uvedené pravidlo nemožno uplatňovať formalisticky v prípade, ak je zo vzťahov medzi jednotlivými časťami skutkovej podstaty a znakmi v nich uvedenými zjavné, že neplnia svoj účel – trestať závažnejší následok vyšším trestom.

46. Najvyšší súd vo svojom stanovisku odsek 1 a odsek 2 vo vzťahu ku kvalifikovanej skutkovej podstate v odseku 4 pričítal oddelene, pričom vo vzťahu k odseku 1 pričítal znak vlámania z odseku 4 písm. b), avšak vo vzťahu k odseku 2, kde sa stretli dvakrát znaky vlámania, sa pokúsil vyriešiť uvedené výkladom, podľa ktorého odsek 2 by mal pokrývať len skutky s následkom v podobe škody menšej ako malej. Ústavný súd však pripomína prvú vetu kvalifikovanej skutkovej podstaty odseku 4: „ak spáchal čin uvedený v odseku 1 a 2 [v súčasnosti 1 písm. b)]“. Podľa ústavného súdu však niet dôvodu na takýto postup, ktorý navyše vedie k neproporcionálnym dôsledkom.

47. Ak sa vychádza zo stanoviska najvyššieho súdu, vznikajú následne neobvyklé výsledky z hľadiska následku (škoda) a trestnej sadzby – ak totiž podľa výkladu podaného v stanovisku niekto spôsobil škodu malú (odsek 1) a spáchal čin vlámaním [odsek 4 písm. b)], výsledkom je trestná sadzba podľa odseku 4. Ak sa však aplikuje odsek 4 písm. a) § 212 Trestného zákona v spojení vlámaním v odseku 2 – tak ako to napokon prikazuje zákon sám v prvej vete odseku 4, dochádza sa k záveru, že pri krádeži vlámaním a spôsobení značnej škody by sa páchatel mal potrestať rovnako ako pri krádeži vlámaním a spôsobení škody malej podľa výkladu prezentovaného najvyšším súdom. Je nepochybné, že akceptáciou stanoviska najvyššieho súdu by rozlišovanie následku v podobe spôsobenej škody – a teda i škodlivosti konania – stratilo význam.

48. Úplne rovnaký výsledok vychádza pri väčšej škode spôsobenej krádežou vlámaním [odsek 3 písm. a) v spojení s odsekom 2]. Ústavný súd nevidí rozumný dôvod, pre ktorý by zákonodarca mal

úmysel trestat' vlámanie so závažnejším následkom v podobe spôsobenej škody nižšou, resp. rovnakou trestnou sadzbou než vlámanie, ktorým bola spôsobená škoda menšia.

49. Skutkovú podstatu je potrebné čítať od odseku 1 a 2 smerom k odseku 4 § 212 Trestného zákona. Odsek 2 predstavuje len ďalšiu alternatívnu časť základnej skutkovej podstaty spolu s odsekom 1 § 212.

50. Znaký stanovené alternatívne môžu byť konaním pokryté kumulatívne (*Solňar, V. a kol. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Nakladatelství Orac. Praha 2003, s. 84*). Zložitá skutková podstata, ktorou skutková podstata krádeže nepochybne je, je charakterizovaná mnohosťou znakov. V závislosti od formulácie danej zložitej skutkovej podstaty je pre jej naplnenie potrebné, aby sa jej znaky naplnili kumulatívne alebo alternatívne. V prípade zložitej alternatívnej skutkovej podstaty je táto vytvorená tak, že pre jej naplnenie postačí naplnenie jedného zo znakov napr. objektívnej stránky (konanie). Ako príklad takejto skutkovej podstaty môže poslúžiť trestný čin § 152 ods. 1 a 2 aktuálneho Trestného zákona (*Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Codex. Praha 1996, s. 72*). V prípade tejto skutkovej podstaty sú alternatívne formulované znaky objektívnej stránky skutkovej podstaty – spôsoby konania, preto naplnením jedného zo spôsobov konania sa naplnenie znakov skutkovej podstaty vyčerpá, pretože formy konania sa vzájomne vylučujú.

51. Z formulácie „*postačí naplnenie jedného zo znakov objektívnej stránky, alebo objektu*“ však nevyplýva, že naplnením jedného zo znakov sa skutková podstata vyčerpala, a to osobitne pre skutkovú podstatu, v ktorej sú alternatívnym spôsobom stanovené znaky vzťahujúce sa k rôznym stránkam skutkovej podstaty (škoda spadá pod objekt, zatiaľ čo vlámanie pod objektívnu stránku). V takomto prípade k naplneniu skutkovej podstaty dôjde buď naplnením aspoň jedného z týchto znakov (škoda malá alebo vlámanie), no rovnako i ich súbehom (škoda malá a vlámanie). Alternatívne stanovené znaky môžu byť naplnené kumulatívne (*Solňar, V. a kol. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Nakladatelství Orac. Praha 2003, s. 84*).

52. V rovine formálnej logiky ide o prípad disjunkcie teda zložený výrok ab je pravdivý, keď aspoň jeden z výrokov a, b je pravdivý (buď je pravdivý a alebo b, alebo obidva).

53. Ak si páchatel' prisvojí cudziu vec tým, že sa jej zmocní za okolností viacerých alternatívnych znakov skutkovej podstaty trestného činu krádeže podľa § 212 ods. 1 a 2, je potrebné jeho skutok kvalifikovať v rámci základnej skutkovej podstaty tak, aby boli pokryté všetky znaky, ktoré boli konaním naplnené. Nie je prípustné vybrať si len jeden zo znakov základnej alternatívnej skutkovej podstaty a tento pripojiť následne (v rámci právnej kvalifikácie) ku kvalifikovanej skutkovej podstate (porov. R 23/91).

54. Odseky 3 a 4 sa následne budú aplikovať, ak k znakom uvedeným v základnej skutkovej podstate pristúpi ďalší, ktorý zvyšuje škodlivosť konania, pričom znak vlámania sa už nebude aplikovať opätovne. Takto bola skutková podstata konštruovaná už od novely v roku 1990, zákonom č. 175/1990 Zb., resp. od novely zákonom č. 557/1991 Zb. (*porov.: Hruška, R. Trestný čin krádeže a problematika právnej kvalifikácie pri naplnení znaku vlámania; Justičná revue, 66, 2014, č. 5, s. 698 – 710*).

55. Zo vzťahu subsidiarity a špeciality skutkových podstát vyplýva, že pokiaľ je niektorý znak obsiahnutý už v základnej zákonnej skutkovej podstate, nemožno ho opomenúť, vynechať

či preskočiť pri právnej kvalifikácii do kvalifikovanej skutkovej podstaty, kde sa tento znak nachádza duplicitne, navyše v dôsledku nedokonalnej legislatívnej techniky. Tým sa vnášajú do posudzovania konania ničím nedôvodné nejasnosti ohľadne toho, podľa akého ustanovenia a s akým trestom sa konanie bude posudzovať.

56. Pre trestnoprávne myslenie možno dodať, že preskúvaný výklad vzbudzuje otázku, či nedochádza k hmotnoprávnemu dvojitému pričítaniu. Z jednej perspektívy, bez ohľadu na skutočnosť, že napadnutý výklad neaplikuje znak vlámania z odseku 2 písm. a) Trestného zákona zároveň s odsekom 4 písm. b) Trestného zákona, ide o dvojité pričítanie, pretože objektívne, resp. materiálne na základe posudzovaného výkladu došlo k dvojitému pričítaniu znaku vlámania. Z iného pohľadu, keďže najvyšší súd rozložil jednotlivé komponenty základnej skutkovej podstaty, a technicky teda vlámanie z odseku 2 písm. a) vyňal z možnosti posúdenia v spojení s odsekom 4 písm. b) Trestného zákona, to izolované dvojité pričítanie nie je. Avšak problém tkvie práve v oddelení a vyňatí jednotlivých komponentov základnej skutkovej podstaty.

57. Ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd z uvedených dôvodov pri svojom výklade ústavne nekonformným spôsobom pristúpil k systematike skutkovej podstaty trestného činu. S uvedeným súvisí aj argument najvyššieho súdu o tom, že konanie má byť posúdené podľa tej skutkovej podstaty, ktorá obsahuje viac znakov. Pre takýto záver nenachádza ústavný súd oporu ani v texte Trestného zákona, ani medzi základnými zásadami trestného práva a ani v pravidle špeciality a subsidiarity skutkových podstát. Ústavný súd podotýka, že v neprospech výkladu najvyššieho súdu prezentovanom v stanovisku svedčí i argument historický: Najvyšší súd nezohľadnil konštrukciu skutkovej podstaty platnú od roku 1990.

58. Historický a systematický argument je podľa názoru ústavného súdu potvrdený taktiež zjavným nepomerom trestov pri uplatnení výkladu najvyššieho súdu vo vzťahu k trestom v iných skutkových podstatách. (*„Nižšia je aj trestná sadzba, ktorá ohrozuje páchatela, ktorý sa dopustí trestného činu lúpeže podľa ustanovenia § 188 ods. 1 Trestného zákona. Táto trestná sadzba je stanovená na tri až osem rokov trest odňatia slobody, pričom poukazujem na to, že páchatel trestného činu lúpeže podľa ustanovenia § 188 ods. 1 Trestného zákona, ktorý použije násilie voči inému a spôsobí škodu napr. vo výške 2500 € je taktiež ohrozený nižšou trestnou sadzou, ako páchatel trestného činu krádeže vlámaním, pri ktorom bude spôsobená škoda vo výške napr. 270 €.“* In: Sihelniková, E. Niekoľko úvah k spornej právnej kvalifikácii trestného činu krádeže spáchaného vlámaním a s tým spojenou otázkou primeranosti trestu In: Zborník z II. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie banskobystrické dni práva na tému „Kvalita normotvornej a aplikačnej stránky zákonnosti ako determinant právneho štátu“, Belianum 2017, s. 97 a nasl.). Ústavný súd je toho názoru, že lúpež ako konanie zahŕňajúce použitie násilia voči fyzickej osobe je nepochybne spoločensky nebezpečnejšie – škodlivejšie, než vypáčenie zámku, i keď dôjde k odcudzeniu majetku značnej hodnoty. I tu teda niet dôvodu domnievať sa, že by existoval dôvod trestať krádež vlámaním prísnejšie.

59. Ústavný súd konštatuje, že novela Trestného zákona vykonaná zákonom č. 214/2019 Z. z. preskupením znakov pôvodne uvedených v odseku 1 a 2 do odseku 1 len potvrdila, že skutková podstata pôvodne uvedená v odseku 2 mala mať po celý čas charakter základnej skutkovej podstaty, ktorý bol zjednocujúcim stanoviskom najvyššieho súdu posunutý do nejednoznačnej roviny. Novela tak nepodporuje namietaný výklad vlámania najvyšším súdom.

60. Na podporu uvedenej argumentácie ústavný súd dodáva, že podľa čl. 12 ods. 1 prvej vety ústavy musí štátna moc rešpektovať dôstojnosť jednotlivcov. Jednotlivec je ťažiskom ústavného systému (PL. ÚS 10/04). Ľudská dôstojnosť je výrazom svojbytnosti a autonómie každého jednotlivca. Jednotlivci sú subjektom, nie objektom pôsobenia štátnej moci, resp. jednotlivci sú jej cieľom, nie jej prostriedkom. Pre trestné právo z toho vyplýva, a to zvlášť s ohľadom na naše historické skúsenosti, že jednotlivec nesmie byť len objektom povinnosti štátu zabezpečovať verejný mier a poriadok prostredníctvom trestného práva. Z dôstojnosti jednotlivca, z jeho individuálnych čŕt a zo zodpovednosti za jeho konanie v spojení s princípom právneho štátu (čl. 1 ods. 1 ústavy) vyplýva, že individuálna vina na jednej strane a trest na druhej strane nesmú byť bez korelácie v tom zmysle, že príliš neprímeraný, resp. neindividualizovaný trest môže stratiť súvislosť s vinou.

61. Ústavný súd ešte podporne argumentuje, že výklad najvyššieho súdu nemožno označiť za predvídateľný pre adresátov práva. S ohľadom na rozmanitosť trestnej činnosti je trestný zákon veľmi sofistikovaným predpisom, ale to zároveň nevylučuje, že musí byť katalógom štátom zakázaného konania s vysokou mierou predvídateľnosti, zvlášť predvídateľnosti trestov. Zložitosť výkladu najvyššieho súdu v kombinácii so značne vysokými trestami je v napätí s kritériom predvídateľnosti.

62. Predvídateľnosť výkladu trestného práva hmotného v širšom zmysle je súčasťou európskeho práva, európskej právnej kultúry: V rozhodnutí C-634/18 Súdny dvor Európskej únie uviedol, že pokiaľ ide o zásadu zákonnosti trestných činov a trestov zakotvenú v čl. 49 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), táto zásada bola zakotvená najmä v čl. 7 ods. 1 dohovoru (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, bod 53). V súlade s článkom 52 ods. 3 charty právo zaručené v čl. 49 tejto charty má rovnaký zmysel a rovnaký rozsah ako právo zaručené dohovorom. Podľa tejto zásady musia ustanovenia trestného práva spĺňať určité požiadavky prístupnosti a predvídateľnosti, pokiaľ ide o vymedzenie trestného činu, ako aj určenie trestu (rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, bod 55 a citovaná judikatúra).

63. Z toho vyplýva, že zákon musí jasne vymedzovať trestné činy a tresty za ne. Táto podmienka je splnená, ak osoba podliehajúca súdnej právomoci na základe znenia príslušného ustanovenia a v prípade nutnosti s pomocou jeho výkladu súdmi môže rozpoznať, ktoré konania a opomenutia zakladajú jej trestnú zodpovednosť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. júna 2008, Intertanko a i., C-308/06, EU:C:2008:312, bod 71, ako aj z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, bod 56). Zásada určitosti uplatniteľného práva sa nemôže vykladať tak, že vylučuje postupné objasňovanie pravidiel trestnej zodpovednosti prostredníctvom súdnych výkladov pod podmienkou, že *výsledok je primerane predvídateľný* (rozsudok z 28. marca 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, bod 167 a citovaná judikatúra).

Zjednotenie

64. Ústavný súd už odmietol viacero sťažností proti rozhodnutiam, ktoré vychádzali zo zjednocujúceho stanoviska najvyššieho súdu (IV. ÚS 67/2021, I. ÚS 454/2015, II. ÚS 45/2015, III. ÚS 156/2017, IV. ÚS 67/2021). Senát ústavného súdu sa preto musel vysporiadať s otázkou, či nie je nutné zjednotenie názorov medzi senátmi ústavného súdu [§ 13 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)]. Senáty ústavného súdu, ktoré sťažnosti

odmietli, posudzovali vec v zásade z hľadiska tzv. procesnej nearbitrárnosti, teda dodržania štandardov odôvodnenia.

65. Senát ústavného súdu sa však oboznámil s vecou sp. zn. IV. ÚS 67/2021, ktorej odôvodnenie sa najviac z citovaných rozhodnutí dotýkalo stanoviska najvyššieho súdu. Z podania v spojení s rozhodnutím vyplynulo, že bezprostredným predmetom konania nebol právny názor vyjadrený v Tpj 78/2011 ako taký. Predmetom konania bola námietka sťažovateľa, že najvyšší súd sa vecou riadne nezaoberal, len mechanicky aplikoval zjednocujúce stanovisko. Z tohto dôvodu sťažovateľ namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu v spojení s princípom právnej istoty: Vzhľadom na závažnosť dôsledkov stanoviska, voči ktorému v dovolaní vyslovil nové relevantné protiargumenty vrátane odborného článku, bol najvyšší súd povinný v odôvodnení rozhodnutia vysvetliť, prečo je právny názor v stanovisku vecne správny, a nielen stanovisko bez ďalšieho aplikovať. Sťažovateľ v podstate žiadal, aby sa najvyšší súd vysporiadal s jeho námietkami a v tomto zmysle vysvetlil, či akceptuje jeho argumenty alebo ich vyvráti a bude v jeho veci aplikovať zjednocujúce stanovisko. Sťažovateľ zároveň pripomenul, že stanoviskom nie je súd viazaný, pretože nie je záväzným prameňom práva. Skutočnosť, že nie všetky súdy nasledovali stanovisko, sťažovateľ preukazuje rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 3To/75/2018 v obdobnej trestnej veci vydaným po zverejnení stanoviska. Povedané sťažovateľovými slovami, „*najvyšší súd v odôvodnení napádaného uznesenia nemal ani len snahu o vysporiadanie sa s nastolenými relevantnými otázkami a len stroho poukázal na svoje Stanovisko*“. Citovanej podstate sťažnostnej argumentácie logicky zodpovedalo aj pre ústavný súd záväzné označenie práv sťažovateľa, ktoré mali byť dovolacím rozhodnutím najvyššieho súdu porušené. Išlo o základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie, teda o práva procesnej povahy, ktoré ako svoj komponent obsahujú aj požiadavku kvality odôvodnenia súdneho rozhodnutia.

66. Ústavný súd v uznesení sp. zn. IV. ÚS 67/2021 uviedol, že napadnuté uznesenie bolo riadne odôvodnené. Najvyšší súd odôvodnil, prečo je vstup do uzavretého auta vlámaním, a ďalej odkázal na stanovisko. Stanovisko je podľa ústavného súdu realizáciou právnej istoty. Ústavný súd na podporu procesnej odôvodnenosti napadnutého rozhodnutia uviedol, že už predtým odmietol viaceré sťažnosti súvisiace so stanoviskom, kde nezistil, že by odporovalo Trestnému zákonu.

67. Z uvedeného vyplýva, že aj keď ústavný súd v uznesení sp. zn. IV. ÚS 67/2021 naznačil súhlas so stanoviskom, predmetom konania vymedzeného sťažnosťou a referenčnou normou – právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie nebola vecná stránka a hmotnoprávna správnosť stanoviska, tak ako v prerokúvanej veci, ale procesný spôsob, akým najvyšší súd naložil so zjednocujúcim stanoviskom. Takto definovaný rozsah a odôvodnenie ústavnej sťažnosti vo veci sp. zn. IV. ÚS 67/2021, ktorými je ústavný súd podľa § 45 zákona o ústavnom súde viazaný, determinuje aj pohľad senátu ústavného súdu prerokúvajúceho súčasnú ústavnú sťažnosť na právne názory vyslovené v skoršom uznesení z hľadiska toho, či odôvodňujú aktivovať postup podľa § 13 zákona o ústavnom súde. V aktuálnej veci sťažovateľ nenamietal len porušenie ľudských práv procesnej povahy, ale aj hmotných základných práv a práv garantovaných medzinárodnou zmluvou, a jeho sťažnostná argumentácia je koncentrovane cielená na meritum trestnoprávneho posúdenia ním spáchaného skutku (strany 4 a 9 doplnenia ústavnej sťažnosti). V tom spočíva podstatná odlišnosť oboch analyzovaných vecí. Senát ústavného súdu je tak presvedčený, že nie je nutné vec predložiť plénu na zjednotenie.

VI.

Zrušenie napadnutého rozhodnutia a náhrada trov konania

68. Ústavný súd tak konštatuje, že najvyšší súd napadnutým uznesením porušil princíp legality podľa čl. 7 ods. 1 dohovoru a čl. 17 ods. 1 a 2 ústavy vrátane v náleze zmienených ústavnoprávných princípov, pretože odsudzujúcim rozsudkom chýbala základná zákonná opora pre stanovenú výšku trestu a napadnuté rozhodnutie z tohto dôvodu zrušil (body 1 a 2 výroku nálezu). Najvyšší súd je na základe uvedeného právneho názoru viazaný povinnosťou zrušiť rozsudok krajského súdu, pretože *jeho rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia* [§ 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku]. Zo skutočnosti, že ústavný súd konštatoval porušenie citovaných referenčných noriem, vyplýva, že už nie je nutné sa zaoberať porušením ostatných referenčných noriem (bod 4 výroku).

69. Ústavnému súdu bola spolu s ústavnou sťažnosťou sťažovateľa doručená aj žiadosť o ustanovenie právneho zástupcu a uznesením č. k. III. ÚS 279/2021 z 27. apríla 2021 ustanovil sťažovateľovi advokáta JUDr. Petra Franka, Popradská 82, Košice.

70. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, doplnenie ústavnej sťažnosti a replika) v sume trikrát po 181,17 eur a režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Ústavný súd priznal právnemu zástupcovi náhradu cestovného v sume 223,86 eur [§ 15 písm. a) vyhlášky], náhradu za stratu času v sume 344,28 eur [§ 17 ods. 1 vyhlášky]. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 1 144,26 eur (bod 3 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu